

Till

Kungl. Skolöverstyrelsen

Undertecknade organisationer, som beretts tillfälle att inkomma med yttrande över utkast till Skolöverstyrelsens anvisningar jämlikt 7 kap 64 § folkskolestadgan (kk 1958:399), rörande tillämpningen av samma kapitel Elevernas uppförande (59-63 §§), får med anledning därav anföra följande.

Den nuvarande skolsituationen karakteriseras av att disciplinproblemen mer än tidigare tvingat sig i förgrunden. Lärarna är i alltför stor utsträckning nödsakade att använda en oproportionerligt stor del av lektionerna till att med olika medel söka upprätthålla den yttre ordning, utan vilken ingen effektiv undervisning kan bedrivas.

Det är mot bakgrunden av dessa förhållanden lärarorganisationerna haft att se föreliggande förslag till anvisningar till de i folkskolestadgan angivna disciplinmedlen, utvisning, kvarstannande och avstängning. Grundtanken synes vara att ett tillfälligt avskiljande ur gruppgemenskapen i sig själv skall verka som ett korrekationsmedel. På elever med svagt utvecklad gemenskapskänsla och med kontaktsvårigheter kan dock verkningarna bli minimala eller i vissa fall - såsom t.ex. vid avstängning - rakt motsatta de åsyftade. Endast avstängningen innebär i viss mån något nytt. Utvisning ur klassrummet och kvarstannande efter skoldagens slut har även tidigare kommit till användning i skolorna, det senare dock huvudsakligen för att ge elev tillfälle att under kontroll fullgöra försummade uppgifter.

Allmänt kan sägas att de givna anvisningarna inte nämnvärt synes komma att hjälpa läraren i det dagliga skolarbetet. I sin nuvarande utformning begränsar anvisningarna lärarens möjligheter att använda de i folkskolestadgan anvisade disciplinmedlen. Detta blir nämligen följderna av de förbehåll, inskränkningar och villkor som anvisningarna innehåller. Framförallt gäller detta kravet på tillsyn av kvarstannande elev. Det är sålunda anmärkningsvärt att samtidigt som anvisningarna kräver sådan tillsyn, innehåller de vare sig direktiv eller rekommendationer till de lokala skolmyndigheterna om hur denna avgörande fråga bör ordnas.

Först då sådana åtgärder vidtagits kan kvarstannande i realiteten bli ett användbart disciplinmedel. Det är angeläget för lärarorganisationerna att i detta sammanhang fastslå, dels att denna övervakning a priori inte är en lärar- eller undervisningsuppgift, dels att den inte får medföra en utökning av läraren eljest åliggande tjänstgöringsskyldighet.

Ur rättvisesynpunkt är det vidare stötande att ett eljest erkänt disciplinmedel inte skall kunna användas för vissa elever på grund av förhållanden som är helt ovidkommande den förseelse för vilken bestraffningen bedömts lämplig. Det bör därför ankomma på vederbörande myndigheter att vidta sådana åtgärder att kvarstannande som disciplinmedel kan tillämpas även beträffande elever, för vilka skolskjuts är anordnad.

Slutligen bör kvarstannande inte tillämpas för att tvinga elev utföra uppgifter som av någon anledning försumrats. Att som skolöverstyrelsen föreslagit låta kvarstannande bli en följd av tidigare under dagen inträffad utvisning som kompensation för därigenom försummat arbete anser organisationerna vara direkt olämpligt.

I analogi med lärares rätt att utvisa störande elev från lektion bör den för tillsynen ansvariga personalen medges möjlighet att med onedelbar verkan utvisa elev från pågående skolnåltid om upprepade tillsägelser att iaktta ett städat uppträdande visar sig verkningslösa. Likaså bör tydligare utsägas att rektor skall ha möjlighet att sedan målsman underrättats för viss tid avstänga elev från den förmån som skolnåltiderna utgör.

Enligt organisationernas uppfattning erfordras det helt andra och mer verkningfulla åtgärder för att varaktigt åstadkomma den arbetsro och det lugn som är en oundgänglig förutsättning för skolans undervisning och fostran. Framförallt åsyftas härvid åtgärder av organisatorisk art, vilka sannolika i andra sammanhang föranlett framställningar till statsmakterna från lärarhåll och som organisationerna inte heller nu kan underlåta att fästa uppmärksamheten på. Främst bland dessa åtgärder står en snar och långt gående sänkning av elevantalet i klasserna. Vidare skulle ett ökat antal hjälp- och observationsklasser och en forcerad utbyggnad av skolpsykolog- och skolkuratorsinstitutionerna också minska disciplinsvårigheterna. I detta sammanhang vill organisationerna erinra om vikten av att tillräckliga medel anvisas till den särskilda observationsundervisning, om vilken Skolöverstyrelsen nyligen framlagt förslag. Den föreslagna omfattningen måste dock betraktas som alltför begränsad för att kunna bli till verklig hjälp. Viktigt är därvid också att tillämpningsbestämmelserna blir så smidigt utformade att anordningen kan få praktisk betydelse för skolväsendet i alla kommuner och skolformer. Ett utökat och framför allt på ett tidigare stadium i varje enskilt fall etablerat samarbete mellan skolstyrelse och barnavårdsnämnd tillika med ökade resurser för samhällets ungdomsvårdande organ, främst en utbyggnad av ungdomsvårdsskolorna, framstår vidare som angelägna uppgifter.

När det gäller skolans inre arbete finns stora och ännu i betydande utsträckning outforskade områden som berör grunderna för elevernas trivsel och arbetsglädje samt förutsättningarna för en intresseväckande undervisning för skilda begåvnings-typer. Utan att närmare ingå på dessa frågor vill organisationerna särskilt understryka att målsättningen för skolans verksamhet, kursplanernas innehåll och omfång, alla de metodiska och organisatoriska problem som berör skolans struktur samt skolanläggningarnas storlek och utformning är av betydelse också för den obligatoriska skolans disciplinproblemen. Även av denna anledning framstår sålunda åtgärder i dessa avseenden som angelägna uppgifter inom ramen för den pågående reformverksamheten på skolans område.

Mot bakgrunden av det anförda kan lärarorganisationerna inte tillmäta folkskolestadgans bestämmelser i 7 kap och anvisningarna därtill något större värde som stöd och hjälp för lärarna i deras arbete med disciplinfrågorna i skolan. Under förhandenvarande betingelser vill organisationerna ändå föreslå vissa ändringar och tillägg i föreliggande förslag till anvisningar, motiverade av de erfarenheter organisationernas medlemmar har gjort i det praktiska arbetet. Dessa förslag är sammanförda i bilaga till detta yttrande.

Organisationerna utgår ifrån att anvisningarna får provisorisk karaktär i så måtto att de underkastas revision med hänsyn till de erfarenheter, som görs vid den praktiska tillämpningen därav.

Organisationerna hemställer tillika om tillfälle att vid muntlig överläggning ytterligare få motivera och kommentera ändringsförslagen innan Skolöverstyrelsen tar slutlig ställning i ärendet.

Sveriges folkskolläraryrkeförbund

Sveriges folkskollärarinneförbund

Sveriges småskolläraryrkeförbund

Sveriges skolläraryrkeförbund

Svenska fackläraryrkeförbundet

Stockholm den 15 december 1958.